

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ *

41.

Λαός καὶ λαός.

Μερικοὶ τὸ καταλάβαινε κιόλας. Καμώνουνται ὅμως πὺς σέβονται τάχα τόσο πολὺ τὸ λαό, πού τὸν ἀφίρουνε, λέει, νὰ καλλιεργήσῃ τὴ γλῶσσα του μοναχῶς του.

Ἐπιχειρήματα τῆς σοφίας, τῆς ἀμεροληψίας καὶ τῆς φρόνης.

Ἐλεεινὸ ἐπιχείρημα.

Νὰ τὴν καλλιεργήσῃ τὴ γλῶσσα του ὁ λαός. Ὡραία. Ἐμεῖς, παρακαλῶ, πού τὴν καλλιεργοῦμε, μήπως δὲν εἴμαστε ἀπὸ τὸ λαό; Ἀπὸ πού νὰ βγῇ καί με; Ἀπὸ πού νὰ κατεβῇ καί με; Ἀπὸ τὰ σύνερα; Ὁ λαός τὴν ἔκαμε τὴ γλῶσσα του, κάθε μέρα τὴν κάνει. Πῶς θέλετε νὰ τὴν καλλιεργήσῃ, ὅσο δὲν τὴ γράφει; Ἀλλὰ τὴ γράφει, ἐννοεῖται πὺς ἔμαθε νὰ βραχέει καὶ μιὰ πέννα στὸ χέρι. Τότες γίνεται συγγραφεὺς. Συγγραφεὺς εἴμαστε νομίζω ἡμεῖς πού τὴν καλλιεργοῦμε τὴ γλῶσσα, καὶ δὲν προσμένουμε νὰ καλλιεργήθῃ μοναχῇ τῆς, γράφοντας στὸ μετὰ τὴν καθαρῆς. Ὅ, τι κι ἂν πῆτε, δὲ θὰ τοὺς ἀλλάξετε τοὺς νόμους τοὺς φιλολογικοὺς, πού εἶναι ἱστορικοὶ νόμοι καὶ ἀφροί. Ἀπὸ τοὺς περὶ γράφους, ἀπὸ τοὺς ποιητάδες, ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μ' ἓνα λόγο καλλιεργήθηκε παντοῦ κάθε γλῶσσα φιλολογικῇ. Ἐνὰ μονάχα νὰ βωτᾶτε ἢ τὴ γλῶσσα πού γράφουμε, ἢ τὴ γλῶσσα πού καλλιεργοῦμε, ἔχει τὴ λογικὴ τῆς, ἔχει τὴ γραμματικὴ τῆς, ἔχει τὴν τέχνη καὶ τὴν ποίησίν τῆς. Ἀν τὰ ἔχει ἀφρά, καλὴ, καὶ μὴ γυρίζετε ἄλλῃ. Μὰ δὲ σὰς ἀρίσει. Ὅριστε ἀμέσως νὰ μὴς κάμετε μιὰ τοῦ κεφαλιού σας, πού πρέπει καὶ τούτῃ νᾶχη λογικῇ, γραμματικῇ, τέχνῃ καὶ ποίησιν. Ὅποια κι ἂν εἶναι ὅπως κι ἂν τὴ φανταστῆτε, πρέπει νᾶχη κανόνα. Ὅρος ἀπαραίτητος καὶ δὲ θὰ γλυτώσετε ἀπὸ τὴν πρακτικὴ τὴν ἀνάγκη. Δουλεύουμε ὅλοι μας γιὰ σὰς. Σὲ συζήτηση ἐρχοῦμαστε, ἄλλο τίποτα. Γιατὶ νὰ μὴ φιλονικήσουμε γιὰ τὸ τάδε καὶ τὸ τάδε, φιλικά; Μὰ τὴν ἀρχὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὴν παραδεχτῆτε, κ' ἡ ἀρχὴ θέλει κανόνα, θέλει δηλαδὴ ἐνότητα, στὴ γλῶσσα καὶ στὸ ἔθνος.

Ἀλλὰ λὲς ὅμως ἐνότητα, λὲς συνάμα καὶ γλῶσσα κοινὴ. Τὸ παλάτι μας τὸ χτίζουμε ἀπάνω στοὺς κανόνες τοὺς κοινούς. Καὶ δῶ ἴσως θάπαντήσουμε τίς περισσότερες δυσκολίες. Ἡ μεγαλύτερη, πού ὁ Ῥωμιὸς εἶναι φοβερὰ ἐξυπνος. Ὅσα οἱ ἄλλοι λαοὶ χρειαστήκανε χρόνιοι κ' αἰῶνες νὰ τὰ καταφέρουνε, τοῦ λόγου του σὲ μιὰ βδομάδα καιρὸ σου τὰ σκαρώνει. Σήμερα στὴν Ἑβρώπη, δίνουνε καὶ παίρνουνε στὴ φιλολογία οἱ ντοπιολαλιές. Γράφονται, δημοσιεύονται παντοῦ σὲ δράματα, κωμωδίες, ρομάντζα. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία δὲ ντρέπονται τὰ *patois*, καὶ τώρα τηλεγραφεῖ, βγῆκε στὴ *Revue de Paris*, πού εἶναι ἀπὸ τὰ πρὶο σημαντικὰ παρισιάνικα περιοδικὰ, ἓνα ρομάντζο γραμμένο ἀλάκκιρο σὲ γλῶσσα ἐνὸς χωριοῦ. (R. d e P., 1er Juillet, 1905, σ. 109: Jean Erieg, C e u x de Villaré). Βλέπετε ἀμέσως τίς συνέπειες ἐρε-

ρε στὴν Ἑλλάδα τὸ φιλολογικὸ κίνημα τῆς Ἑβρώ-πης. Ζεματιστήκανε οἱ δασκάλοι. Φωνάζανε πρῶτα πὺς ἡ δημοτικὴ μας εἶναι *patois* καὶ δὲ γράφεται· νὰ σου ἀξάφνα πού ἡ Ἑβρώπη τὰ γράφει καὶ τὰ γαπᾶ (κ. *Moniteur orientai*, 6. Mai 1905, N. 4192, σ. 3, στ. 6. ἄρθρο μου γαλλικόν). Πήρνε ἀέρα κ' οἱ δικοὶ μας· νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τοὺς μαζέψανε καὶ τὰ λωριὰ μὲ τὰ ὠραία τους τάφρατα ἰδιώματα. Λεχτικό, τυπικό, μὴς τὰ κουβαλοῦνε ὅλα στὰ δηγήματά τους. Τί λέγαμε; Βιάζεται ὁ Ῥωμιὸς καὶ ὅλα τὰ θέλει νὰ γίνουμε ἰδιοστιγμῆς. Πρέπει ὥστόσο νὰ συλλογιστοῦμε πὺς ἡ Ἑβρώπη προτοῦ πιᾶσῃ φίλεις μὲ τίς ντοπιολαλιές τῆς, μόρφωσε γλῶσσα κοινὴ. Ἀς μορφώσουμε καὶ μεῖς· ἔπειτα κατὶ γίνεται καὶ γιὰ τὰ ντόπια. Στούς Ἀπόλυτους Κανόνες μιλήσαμε γιὰ τὸ ζήτημα· δεῖξάμε θαρρῶ τὸ μέτρο καὶ τὸν τρόπο. Δὲ μοῦ πρέπει νὰ κατηγορῶ τοὺς δικούς μας, μήτε νὰ παραπονι-οῦμαι. Τοὺς παρακαλῶ μονάχα. Νὰ ξεχάσουνε λιγάκι τὴν περίφημη τὴν ζυπνάδα πού τόσες φορές καταντᾷ ἐμπόδιο σωστό, ἐπειδὴ τρέχει ὁ νοῦς μας καὶ δὲ στέκεται, ὅπου πρέπει νὰ σταθῇ. Γυρίζετε ντόπια; Τότες νὰ τὰ γράφετε χωρὶς, δίχως νὰ τὰνακατέθετε μὲ τὰ κοινά. Ἐτσι βολέβεται καὶ τοῦτο. Δὲν ἀπομνήσκω πᾶ καὶ τοῦ δασκάλου κανένα ἐπιχειρήμα ἐναντίον μας. Κανονικὴ καὶ κοινὴ τὴ θέ-λουμε τὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ εἶναι μιὰ.

50.

Ἐπιχειρήματα τοῦ σκότου.

Σπουδαῖα ἐπιχειρήματα δὲν ἔχει. Ἐγὼ τοῦ σκότου.

Εἶναι ἀρίφνητα. Ἐνὰ μόνο νὰ ξεσηκώσουμε ἀπὸ τὰ πολλὰ.

«Ὁ λαός λ. γ. ἐν πολλοῖς ἔχασε τὴν προφορὰν τῶν δύο δασέων καὶ τὸ φθάνω προσφέρει φτάνω. Πολὺ καλὰ. Ἀλλὰ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ θέσωμεν κανόνα ἀπαράβατον καὶ νὰ λέγωμεν ἑξαφνα τὴν «φθίσιν» — φτίση καὶ τὸν «φθονερὸν» — φτονερός; Τάχα ὁ λαός πρέπει νὰ καταδικασθῇ ἐκ τῶν προτέρων φθογγολογικῶς ἀνίκανος νὰ προσφέρῃ μιὰν ἡμέραν, θῆκτον ἢ βράδιον, δύο συνεχῇ δασεία;»

Γράφει κάπου κάποιος Σκότος (Ἄθινα, 7 Φλεβάρη. 1905, σ. 2, στ. 6).

Πρῶτα· φτίση, φτισικός, φτόνος, φτονερός, τὰ λέμε χίλιες φορές· τὰ λένε κ' οἱ δασκάλοι. Ὡστε βάζουνε ἴδιοι τοὺς κανόνα.

Παρατηρήστε τώρα τὸ μορφώτερο. Γιατὶ μιὰ μέρα νὰ μὴν κατορθώσῃ ὁ λαός νὰ προσφέρῃ φθ καὶ νὰ πῇ φθάνω;

Δηλαδή, τὴν προφορὰ φθ τὴν περνᾷ γιὰ εἶδος προδιδασμό. Νομίζει μάλιστα πὺς φθ τὸ λέγανε οἱ ἀρχαῖοι, καὶ πὺς τὸ χάλασε ὁ λαός, ἐνῶ ἴσα ἴσια τὸ χαλάσανε μὲ τὸ φθ τοὺς οἱ δασκάλοι.

Τέτοια ἐπιχειρήματα, φρόνιμο νὰ τὰφήσουμε στὸ σκοτάδι πού τὰ γέννησε.

Νὰ βαδίζουμε πρὸς τὸ φῶς ἡμεῖς. Καὶ δύσκολο δὲν εἶναι. Σὰς ἔλεγα πὺς ἡ μιστὴ γλῶσσα βασι-λίζει στίς πολιτείες. Ἴσως καὶ νὰ βασιλέβῃ σάν τὸν ἥλιο, μὰ μὲ λιγώτερο μεγαλεῖο. Χάνεται καὶ πάει. Ἀκούστε τί λέει κ' ἡ Ἑταιρία ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, στὴν προκήρυξίν τῆς «πρὸς τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος», Ἄθινα, 1905, σ. 12· «Ἡ γνώμη ὅμως τῆς Ἑταιρείας [ἐδῶ μὲ ἐκστὸν τίτλο μὲ] εἶναι πὺς ὁλόκληρη τοῦ ἔθνους ἡ ζωὴ πνίγεται μὲ τὴν καθαρῆς. Δι-

γλωσσία βασανίζει τὸ ἔθνος. Μιλεῖ μὲ τὴ γλῶσσα του καὶ γράφει μιὰ γλῶσσα πού εἶναι ἡ προσωπίδα του. Ὀμιλουμένη τὴ λέγουν οἱ λογιώτατοι τὴν καθαρῆς καὶ ὅμως κάθε ἄλλο εἶνε παρὰ ὀμιλουμένη (κ. τί λέει καὶ τὸ Ταξίδι μου, ἐκδ. β'. σ. 5—6, γιὰ τὸν τελειόφυτο στὴν Πόλιν πού μιλοῦσε δημοτικὴ καθάρια). Γιατὶ ἐκεῖνοι πού προσπαθοῦν ἀπ' τὴν κακὴ συνήθειαν νὰ τὴ μιλήσουν, ὑποφέρουν φοβερὰ γιὰ νὰ ποῦν ἓναν παρακείμενο μὲ ἀναδιπλασιασμό, ἢ γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ὀνυμαστικὴ ἀπόλυτο. Τὴ ὀμιλουμένη εἶνε τέτοια γλῶσσα, πού πρέπει νὰ κἀμὴ κανεὶς συνθετικὴ καὶ μνημονικὴ λειτουργία στὸ μυαλὸ του γιὰ νὰ τὴ βρῇ; Γλῶσσα πού πρέπει νὰ σκερθεῖ πολλὰς φορές ὥρα πολλή, γιὰ νὰ πῇ μιὰ φράσι καὶ μιὰ λέξι; Ὀμιλουμένη εἶνε μόνον ἡ μητρικὴ. Κι' αὐτὴ πρέπει νὰνε ἡ γραπτὴ μας γλῶσσα, αὐτὴ πού βυζάχαμε ἀπ' τὸν κόρρο τῆς μάννας.

Ἡ Ἑταιρία ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα κάθε ἄλλο θαρρῶ παρὰ φανατικὴ—καὶ φανατισμὸ μὲ τὸν Ψυχάρη δὲν ἔχει. Νὰ ὥστόσο πού λέει ὅσα ἔλεγε στὸ Ταξίδι του καὶ ὁ φανατικός. Ἐρχομαι, πολὺ ἔρχομαι συμμορφώνονται οἱ δασκαλισμοί. Γλῶσσα μας ἡ καθαρῆς δὲν εἶναι. Τὸ παραδέχεται κ' ἡ Ἑθνικὴ Ἑταιρία. Τὸ φθάνω, φτάνω μὴς εἶναι φυσικόν. Φτόνος τὸ Ῥωμαῖκο, μάλιστα καὶ ὀφθαλμογλαυκός. Κόπος δὲ χρειάζεται κανέναν γιὰ νὰ τὰ ποῦμε—καὶ γιὰ νὰ τὰ γράψουμε. Μόνον σ' ἓνα δὲ συμφωνῶ μὲ τὴν Ἑταιρία ὁλότελα· κάποιος κόπος χρειάζεται σήμερα σὲ μερικοὺς γιὰ νὰ γράψουνε, κάποτες καὶ γιὰ νὰ μιλήσουνε τὴν ἀκέρει δημοτικὴ, καὶ ὁ κόπος χρειάζεται, γιατὶ δὲ μελετήσαμε ἀρκετὰ τοὺς νόμους τῆς ἐθνικῆς. Νὰ μὴν τὰ μασοῦμε, μπορεῖ νὰ μὴν τοὺς πρόσζε ὅπως ἔπρεπε ἡ Ἑταιρία, τουλάχιστο σ' ἀφρά πού ἀντιγράψαμε. Σκέψη θέλει καὶ δῶ μὰ εἶναι σκέψη πού γλήγορα βλῆπεις καὶ τὰ καλὰ, τὰ σίγουρα ἀποτελέσματα τῆς. Σκέψη γιὰ τὸ φυσικόν, ἐνῶ ἡ ἄλλη γιὰ τὸ τεχνητὸ καὶ τᾶφτα-στο. Τὴ σκέψη τὴ δική μας τὴ γλυκαίνει καὶ τὴν κάνει λαφριά λαφριά ἡ καθάρια συνείδησή μας. Φυτέβουμε περιβόλι ὅπου ὅλα θὰ τὰ βρίσκουνε κατόπι χωρὶς κόπο. Ἐτοιμάζουμε, καθιερώνουμε γλῶσσα κανονικὴ, ἐφαρμοσμένη γιὰ τὸ ἔθνος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ παιδιὰ.

Ζ'.

Ἡ ΚΑΘΑΡΕΒΟΥΣΑ

51.

Ἡ καθαρῆς καὶ τὰ παιδιὰ.

Πολλοὶ ὡς τώρα δείχνανε τί ὀλεθρος βγαίνει γιὰ τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σημερινὸ μας τὸ καθαρῆς ἀντικα-τὸ σύστημα στὰ σχολεῖα. Ὁ Φωτιάδης, μὲ τὸ κλασσικὸ του πᾶ τὸ βιβλίον, τὸ φώναζε καὶ κάμ-ποσους ἔπεισε, γιατὶ σ' ἓνα ζήτημα ὅπου τὰ εἶπε ὅλα, κατῶρθε νὰ πῇ πρᾶματα πρῶτοτυπα καὶ πού δὲν τὰ συλλογίστηκε κανένας (κ. Φ. Δ. Φω-τιάδης, Τὸ γλωσσικόν μας ζήτημα κ' ἡ εκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις, Ἀθήνα, Τυπογραφεῖο Ἑστία, 1902, 8ο, 406 σ.). Χρήσιμη μελέτη κ' ἡ μελέτη τοῦ κ. Ch. Audré, γιὰ τὴ δημοτικὴ ἑλληνικὴ ἐκ-παίδειαν (κ. *Revue pédagogique*, 1. 46, No 2, 15 Février, 1905, σ. 160—182. No 3, 15 Mars, σ. 265—284. L' enseignement primaire en Grèce.). Λέει πολλὰ σωτὰ καὶ φρόνιμα γιὰ τὴ διγλωσσία· «Une

*Κοίταξε φύλλα 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177 καὶ 178.

θυνητικό και οι ρούς, ή να τὰ κλίνουνε και οι νόες, οι ρόες. Σώσε, Κύριε! Και θὰ τῆχουνε γιά σωττά, και οι νοί θα τούς ἔρχονται μάλιστα σάν κάτι κομικό. Κομικό γιά βέβαιον, ἐν ἔτσι τὸ πῆς σήμερις. Ἄν ὅμως φανταστῇς πὼς δὲν τὸ λέγανε οἱ ἀρχαῖοι, πὼς λέγανε νόες και νοῦς (!!!), χειρότερον ἀπὸ κομικό. Βέβηλο, μὰ τὸ ναί!

52.

Γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βουλῆς.

Γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βουλῆς, καταστροφή τῆς ἀρχαίας. Καὶ μὴ θαρρεῖτε πὼς δὲν καταστρέφεται μέρα τὴν ἡμέρα, γιατί στο διαγωνισμό πὺ ἀναφέραμε, δὲ βραβεύθηκε τάχα καμιά γραμματικὴ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον. Ἀκούστε τί λέει ὁ κ. Χ. Κυριακάτος. «Ἐγκρίνονται γραμματικαὶ μὲ 10 σελίδας κρίσεων καὶ 90 παρατηρήσεις σφαλμάτων ἀνηκούστων! ἄλλαι μὲ 80 καὶ ἄλλαι μὲ 70 παρατηρήσεις σφαλμάτων, εἰς τὰ ὅποια καὶ παιδιάρια τῶν ἐλληνικῶν σχολείων θὰ ἦτο δύσκολον νὰ περιπέσωσι. Ὁ νομίζων ὅτι λέγω ὑπερβολὰς παρακαλεῖται νὰ διεξέλθῃ τὰς κρίσεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὅποια θὰ μὲ διαψεύσῃ, νὰ τὰ ἀντλήσῃ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνον ἐξ αὐτῶν» σ. 31. Ἄς ἀφίσουμε πιά πὺ οἱ «παρατηρήσεις σφαλμάτων» θὰ εἶναι ἄλλα τόσα σφάλματα.

53.

Χυδαῖα δημοτικὴ.

Λοιπὸν ἡ γραμματικὴ τῆς καθαρῆς βουλῆς δὲ γίνεται. Ἡ διγλωσσία τῆς δὲ διορθώνεται. Ἡ διγλωσσία ἡ δική μας—ὅπως τὴ χτραχτηρίσαμε δηλαδὴ καὶ ὅπως εἶναι, γιατί ἄλλη διγλωσσία σὲ μᾶς δὲν ὑπάρχει—ἀφτῇ, ἄμα πιάσουμε νὰ κάμουμε γραμματικὴ, διορθώνεται μοναχὴ τῆς, ἐνὼ τῆς καθαρῆς βουλῆς ἡ διγλωσσία ἴσια ἴσια στὴ γραμματικὴ φανερώνεται ἀκόμη τρανότερα. Ζωντανὴ διγλωσσία ἡ διγλωσσία τῆς δημοτικῆς, διγλωσσία τῆς ἴδιας ἐποχῆς, διγλωσσία σὲ μιὰ γλῶσσα. Ἰσως μάλιστα πὺ ἀπάνω, ἀπὸ τὸ φόβον μου μήπως καὶ φοβηθῶ τὴν ἀλήθεια, τὴν παράσθησα τὴ διγλωσσία σάν πὺ μεγάλη ἀπὸ κείνο πὺ εἶναι. Γλῶσσα κοινὴ μορφώθηκε, καὶ ὅχι μόνον γλῶσσα κοινὴ, μὰ καὶ κάτι ἄλλο πὺ δὲν πιστέω νὰ παρατηρήθηκε ἀκόμη καὶ πὺ μᾶς δείχνει ὅχι μόνον πὼς ὑπάρχει κοινὴ γλῶσσα, μὰ πὼς ὑπάρχει καὶ αἴσθημα τῆς κοινῆς γλώσσας. Λέγαμε πὺ ἀπάνω γιά τὰ ῥήματα, γιά τὸ ἀθηναῖκο φοβᾶμαι καὶ τὸ πολίτικο τὸ φοβοῦμαι· λέγαμε γιά τὸ ἀθηναῖκο ἀγαπᾶμε καὶ ἀγαπᾶνε, γιά τὸ πολίτικο ἀγαποῦμε καὶ ἀγαποῦνε. Ὅχι δὲ καὶ τόσο πολίτικα, ἐπειδὴ γίνανε πιά ἀθηναῖκα. Τάκουε κανεὶς συχνὰ συχνὰ, μὰ σήμερα τὰ γράφουνε κιόλας ὅσοι γράφουνε δημοτικῇ. Σπάνια θάπαντήσης τοὺς ἄλλους τύπους· ὡς κ' ἓνα μὴν ἐμποδίζετε, ἀντὶς ἐμποδίζετε, στὸν Καρκαβίτσα (Ἀχαιολόγος σ. 134) χτυπᾶ. Μερικοὶ τοὺς τύπους τοὺς πολίτικους τοὺς περνοῦνε μάλιστα καὶ γιά πὺ ἐβγενικούς· Σ' ἓνα χωριὸ τῆς Χιὸς ἄκουσα κάποιονε μιὰ μέρα νὰ μοῦ λέρῃ πὼς τὸ μαγερεῖο εἶναι κακὴ λέξη, καὶ ἡ κουζίνα πολὺ καλὴτερη. Τὸ λέγε ὁ ἄνθρωπος, γιατί καλὴτερη στὴ Χώρα ἡ κουζίνα, ὅπου ἔτσι τὴν ξέρουνε. Μὰ τέτοια διάφορα μεταξὺ ἐβγενικῶν καὶ πρόστυχα δὲν τὴν κάνουνε μονάχα στὰ χωριά, τὴν κάνουνε καὶ στὶς πολιτεῖες. Καὶ τότες κάποτες μπορεῖ κανεὶς στὴ γλῶσσα μᾶς νὰ ξεχωρίσῃ μιὰ χυδαῖα καὶ μιὰ ἐβγενικὴ δημοτικὴ—

καθὼς καὶ στὶς ἄλλες γλώσσες! Ἀφτὸ δὲν τὸ καταλάβαινε οἱ δασκάλοι πὺ πάνε ἀκούραστα καὶ συγκρίνουνε τὴν ἐθνικὴ τὴ γλῶσσα μὲ κάτι χυδαίους ὅπως θὰ τοὺς ἀκούσῃ ὁ καθένας καὶ στὴ Γαλλία καὶ παντοῦ. Δὲν τὸ ὑποφιάζουνται ποῖο εἶναι τὸ χυδαῖον καὶ ποῖο δὲν εἶναι. Τὸ ῥῆμα σκάνω, ττὴ φράση πᾶν νὰ σκάσω, θὰ σκάσω ἀπὸ τὴν πλήξη, ἐγὼ τώρα τὸχω γιά χυδαῖον. Ἡ λέξη σκάνω ἄλλο πρῆμα· ἐμένα τουλάχιστον δὲ μοῦ φαίνεται χυδαῖον. Ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα, θὰ τὸ γράψω, θὰ γράψω καὶ τὴ φράση, ἄμα θελήσω νὰ δώσω στὸ ὕφος ἡ κάποια πρόστυχη ἡ καὶ κάποια κομικὴ χρωματιὰ· τὴ λέξη σκάνω θὰ τὴ φέρω ἄλλως. Κ' ἔτσι γιά κάμποσα, πὺ θὰ τὰ ξετάσουμε ἴσως πὺ ὕστερα σὲ καμιά καινούρια μελέτη, γιατί μιλώντας τώρα γιά χυδαίους τῆς δημοτικῆς, κάπου ἄλλου πῆγαινε ὁ νοῦς μου. Στὴ Μεγάλῃ δημοτικῇ γραμματικῇ μου ἀφιερῶνω κεφάλαιον ἀλάκαιο στὰ παθήματα τοῦ λ σὰ γίνεται ὁ μὲ κάτι σύμφωνα κατοπινὰ του (ἀδελφός, ἀδερφός, κτλ.) Βλέπει κανεὶς μέσα στὴ μελέτη μου θαρρῶ γιά ποιους λόγους ἱστορικούς καὶ φωνολογικούς τὸ λ δὲ λέγεται ὁ σὲ ὅλε· τίς λέξεις ὅπου μποροῦσε νὰλλάξῃ· βλέπει κανεὶς καὶ ποιὲς εἶναι οἱ κοινές, πανελλήνιες ἀλλαγές, κοινές, λ.χ. μὲ κατοπινὰ β, φ, μ, ὅχι ὅμως μὲ κατοπινὰ π, τ, κ. Ἐπειδὴ φέτο δημοσίεψα χωριστὰ ἓνα μέρος τοῦ κεφαλαίου στὸν τόμον πὺ ἐβγαλε τὸ περασμένο τὸ Πάσχα ἡ Σκολὴ μᾶς, προτοῦ δημοσιεφτῇ καὶ διορθώνοντας τὸ χειρόγραφόν μου, πῆρα μερικούς τύπους νὰ τοὺς ξανακοιτάξω, νὰ δῶ καλὰ καλὰ καὶ τὴ χρῆσιν τοὺς, σὲ ποῖο βαθμὸ εἶναι ἡ δὲν εἶναι κοινὴ. Σκαλίζοντας ἔμαθα κάμποσα. Ἐῖταν τότες ὁ κ. Σιώτης στὸ Παρίσι. Ῥώτησα γιά ἓνα δυὸ πολιτικά καὶ μοῦ εἶπε πὼς τὴ Χάλκῃ ἔβγαλε, δὲν τὴν εἶχε ποτὲ τοῦ ἀκούσει Χάρη, μὰ πὼς κάτι Ψωμμαθιανές, κάτι γριὲς γυναῖκες τὸν μπελιέ (τὸ γλυκό), τὸν ξέρουνε μπερτέ, πὺ ὥστόσο μὲ ὁ δὲ συνηθίζεται στὴν Πόλῃ. Μοῦ εἶπε κ' ἓνα ποῖο σημαντικόν, δηλαδὴ πὼς οἱ Χιώτες τῆς Πόλης κάποτες—καὶ τὸ κάποτες θέλει ἐδῶ προσοχὴ—θὰ σοῦ προφέρουνε χαρβά τὸ χαῖβά, πὺ ὅλος ὁ κόσμος—ἐννοοῦσε ἀγράμματος καὶ γραμματισμένους—τὸ λέει μὲ τὸ λ.

Ἰδοὺ λέξεις λοιπὸν πὺ εἶναι κ' οἱ τρεῖς τοὺς δημοτικῆς, γιατί κ' ἡ Χάλκῃ—τόνομα τοῦ γνωστοῦ Νησιοῦ στὸ Μαρμαρᾶ—κάθε τόσο μὲ τὸ λ τῆς βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Παρατηρήστε μᾶς, μάλιστα πὼς ὁ Χιώτης στὴν πατρίδα του θὰ μιλήσῃ γιά χαρβά. Σὰ μιλεῖ μὲ Πολίτες, ἀλλάζει. Ὁ μπελιέ, ὁ χαλβάς καὶ ἡ Χάλκῃ σήμερις εἶναι στὴν Πόλῃ κοινὴ γλῶσσα. Ὁ χαρβάς καὶ ὁ μπερτές (ὅχι μπερτές), περνοῦνε γιά ντόπια. Ντόπια ὅμως καὶ χυδαῖα, στὴν ἀντίληψιν τοῦ κοσμάκη, μοιάζουνε κάπως. Μὰ τὰ χυδαῖα τῆς δημοτικῆς, ὅπως νομίζω καὶ τὸ δείχνω στὴ μελέτη μου (κ. *Essai sur le*, 331—333), εἶναι τύποι πὺ γιά λόγους φυσιολογικούς δὲν μποροῦσαν τόσο ἐφκολα νὰ νικήσουνε. Κ' ἔτσι φαίνονται σάν παλιωμένοι (μπερτές, ἴσως καὶ Χάρη, γιατί πιθανὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ τοῦτο μὲ ὁ). Ὁ χαλβάς ὅμως σωστός δασκαλισμός τῆς δημοτικῆς. Βαστοῦνε τὸ λ, ἐπειδὴ λ ἔχει καὶ ὁ τούρκικος τύπος, εἴτε γιατί μὲ λ τὸν ἀκούνε καθημερινὰ, εἴτε γιατί ὁρθότερον τὸ νομίζονε, καθὼς κ' ἡ καθαρῆς βουλῆς, φτάνει νὰ σοῦ κάμῃ τὸ τουφέκι τυφέκιον (τυφέκιον θάτανε ἡ σωστὴ ἀντιγραφή), καὶ τῆς ἔρχεται ἀμέσως ἐβγενικό. Δὲν πιστέω, στὴ δημοτικὴ νὰ διατηρήσῃ τὸ λ ἡ ἐβγενία· πιστέω πὺ μόνον αἰτία ἡ συνήθεια. Συνήθεια περιέργῃ, ἀφοῦ μὲ β κατοπινόν, ἔχουμε λέξεις πὺ λ μὴτε

παραδέχονται (Ἀρβανίτης κτλ.). Δὲν πειράζει. Ἐμμενὲς ὁ τύπος μὲ τὸ λ στὸ χαλβά, καὶ μήτε τὸ νοιώθουνε πὼς εἶναι δασκαλισμός· ξέρουνε μόνον πὼς ἀφτὸ λέει ὅλος ὁ κόσμος, καθὼς μοῦ τὸ μαρτυροῦσε καὶ ὁ κ. Σιώτης.

Ἐννοεῖται πὼς καὶ στὸ ὕφος ὑπάρχουνε χυδαῖοι, ἀκόμη περισσότεροι μάλιστα παρὰ στὸ τυπικόν ἢ τὸ φωνολογικόν. Εἶναι λάθος πὺ συχνὰ τὸ κάνουνε, νὰ σὲ ῥωτοῦνε ἔξαφνα γιά τὴν τάδε ἢ τάδε λέξη, πὺ μοιάζει χυδαῖον ἢ πὺ εἶναι, γιατί λέξεις χυδαῖες ἔχει παντοῦ, ἐν τὴ λέξη ἀφτῇ θὰ τὴ γράψῃς. Βέβαιον, θὰ τὴ γράψω, ἄμα τὸ ὕφος, ἄμα ἡ κυριολεξία τὸ ἀπαιτοῦνε, γιατί στὰ ἔργα τὰ φιλολογικά, στὰ δῶματα, στὰ ρομάντζα, δὲ μιλοῦνε πάντα θεοὶ ὀλύμπιοι· παίζονε ῥόλον καὶ πρόστυχα πρόσωπα. Πρέπει λοιπὸν καὶ πρόστυχα νὰ μιλοῦνε, ἢ πρέπει ἐσὺ ὁ ψυχολόγος, μὲ τὴν τέχνη σου, νὰ φέρῃς τὴν πρόστυχὴ λέξη ἐκεῖ πὺ τὸ θέλει τὸ νόημα. Νὰ ποῦμε ὅμως τὴν ἀλήθεια, τὸ κάτω κάτω σάν τὸ ξετάσης, πρόστυχη, ἐβγενικὴ λέξη, δὲ σημαίνει τίποτε. Ἐσὺ ὁ ποιητὴς θὰ τῆς δώσης ἐβγενία ἢ προστυχάδα κατὰ τὸν τρόπο πὺ θὰ τὴ μεταχειριστῇς. Ἐχω ἓνα ὥραϊον, μεγάλο καὶ ἀνέκδοτον γράμμα τοῦ Βαλαωρίτη, πὺ μοῦ τὸ χάρισε—πολύτιμον, ἱερὸν χάρισμα—ὁ Κονεμένος. Στὸ γράμμα τοῦ ἀφτὸ δείχνει ὁ Βαλαωρίτης πὼς ἔβγαλε ἡ πὺ πρόστυχη, τί λέω; ἡ πὺ βρώμικη λέξη—ἐκείνη πὺ στοὺς Ἀθλοῦς τοῦ Βιχτωρ Οὐγκὸ τινάζει· στὰ μοῦτρα τῶν ὀχτρῶν ὁ περίφημος Καμπρόνας καὶ πὺ ὁ Βαλαωρίτης στὸ γράμμα τοῦ τὴν ἀντιγράφει μὲ καρδιὰ καὶ κάπως θυμωμένα γράμματα, γιατί θύμωσε πιά μὲ τὸ αἰώνιον τὸ κατηγορητὸν γιά τὴ χυδαῖα τὴ δημοτικὴ—δείχνει πὼς ἔβγενικὴ ὁμορφία, πὼς ἀνέλιπτον ἡρωισμό φανερώνει κάποτες καὶ τὸ πὺ σιχαμένο. Τὸ δείχνει καὶ στὴ γλῶσσα πὺ περνᾷ γιά μιὰν ἀπὸ τίς πὺ ἀριστοκρατικῆς, στὴ γαλλικῇ.

Μ' ἄλλα λόγια, ὁ τι βλέπουμε στὶς ἄλλες γλώσσες, τὸ βλέπουμε καὶ στὴ δημοτικὴ μᾶς. Χυδαῖοι, ἐβγενίες θάπαντήσης καὶ σὲ δάφτη. Ἀπὸ τοὺς χυδαίους ἴσια ἴσια καὶ ἀπὸ τίς ἐβγενίες καταλαβαίνει πὼς μορφώθηκε γλῶσσα κοινὴ—καὶ πὼς μᾶς ἀπόμεινε σήμερα νὰ γράψουμε τὴ γραμματικὴ τῆς.

54.

Οἱ δυὸ γραμματικῆς.

Μιὰ γραμματικὴ ἔχει τὸ χρέος νὰ καταλογίσῃ τὰ κοινὰ δημοτικὰ καὶ ὅσο τῆς εἶναι δυνατό, νὰ γενικέβῃ, μὲ τὸ νόημα πὺ δώσαμε πὺ ἀπάνω στὸν ὅρον. Τέτοια βλέπουμε καὶ σὲ κάθε προκομμένη γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας, δηλαδὴ τὰ κοινὰ δημοτικὰ καὶ τοὺς κανόνες τοὺς γενικούς, μὲ τίς ἐξαιρέσεις ἐκεῖ πὺ βρίσκονται. Καὶ τώρα μὲ δυὸ λόγια, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη σωτηρία. Πρέπει νὰ γίνουμε δυὸ Γραμματικῆς γιά τὰ Ἑλληνόπαιδα. Μιὰ τῆς δημοτικῆς, ὅπως εἶδαμε. ΜΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ἙΛΛΗΝΙΚΗΣ. Ἄς εἶναι σύντομη ὅσο θέλετε, μιὰ χρειάζεται. Ἀπαραίτητον μάλιστα καὶ ἀπὸ σκοποῦς πραχτικούς, ἀφοῦ ἡ γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς σὲ κάθε γραμμῇ τῆς καὶ στὴν οὐσία τῆς ὅλης, στηρίζεται ἀπάνω στὴ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας. Φυσικόν, μιὰ καὶ εἶναι μάννα ἡ ἀρχαία τῆς σήμερῆς μᾶς, μιὰ καὶ ἀποφασίσῃς στὸ τέλος τῶν τελῶν νὰ μὴν τὸ κρύφῃς ἀφτὸ μήτε στὸ παιδί μήτε στὸ ἔθνος. Καὶ τότες, γιά νὰ μάθουνε τὰ παιδιὰ τὴ γλῶσσα μᾶς

άλλως παρά μηχανές ή παπαγάλοι που συλλαβίζουν, κλίνουν και ξεστηθίζουν, σωστό να κρατή ο δάσκαλος στο ένα χέρι μια γραμματική όπου να μπορεί, σαν τύχη, ο μαθητής να κοιτάζει τον τύπο τον άρχαιο, για να καταλαβαίνει στα γεμάτα τον καινούριο. Ένωω γραμματική της αρχαίας, όχι της καθαρεύουσας· έννωω γραμματική της άκέριας, της αληθινής, έννωω γραμματική καθώς έχει στην Έβρώπη, καθώς δεν έχει στην Ελλάδα καμμία. Τίποτα δεν υπάρχει που να καταστρέψει τελειωτικά την καθαρεύουσα, την κωμωδία, την άνιερη παρωδία που λέγεται καθαρεύουσα, τάρφισκο τέρας, την καθαρεύουσα, την πατσαθούρα και την πατσαβουρισμένη, τίποτα πιο σίγουρο δεν υπάρχει από μια ελληνική γραμματική, για να την ξεπαστρέψω. Τέτοια γραμματική θα την τρίμουν οι δασκάλιοι, γιατί θα σταθώ έλευθός τους, και γι' αυτό δε ζυγώνουν να μάς κάμουν. Θέλουμε μια γραμματική της αρχαίας που να το λήγ' όρθα κορτά εκείνο, που το φωνάζουν όλου του πολιτισμένου κόσμου οι Γραμματικές, να το λήγ' πώς το Β, πώς το Δ, πώς το Γ είτανε άφωνα, πώς είχανε την προφορά του h, του d και του g, πώς ή έθνική μας γλώσσα σώζει την προφορά τους στο μπαίνω, στο άντρας, στο άργίζω· μια γραμματική που να το λήγ' πώς δίφτογγες είχε ή αρχαία, και τί σημαίνουνε άφτίς, για να το νιώσει το παιδί πώς δίφτογγες ή καθαρεύουσα ΔΕΝ ΕΧΕΙ κ' έτσι δεν μπορεί να μιλή, μα πώς έχει δίφτογγες ή δημοτική, που μιιάζουνε με τις αρχαίες. Θέλουμε Γραμματική που να λήγ' την ΑΛΗΘΕΙΑ. Καιρός είναι να τη γνωρίσουνε στο τέλος τα παιδιά την άθνατη μητέρα. Έγώ θα βρω πώς από την εκπαίδεσή μας αδύνατο ή αρχαία να λείπει ποτέ. Φώτισε την οίκουμένη, είναι και δική μας· και σήμερα ακόμη στα χείλια μας βασιλεύει. Πώς να μην την παραδώσουμε στα παιδιά; Πρέπει όμως να την παραδοθούνε δίχως ψέμα, για να χαρούνε στα γιομάτα την όμορφιά της. Η Γραμματική μας της αρχαίας, συνταγμένη στη δημοτική. Ούτε βώτσημα. Στην έθνική τη γλώσσα και οι δυό Γραμματικές. Μα κοντά στο νοῦ, άφου είναι Γραμματικές, όχι χάος, πώς μισές δεν μπορεί ν' είναι μήτε λήφτερες, μήτε μιχτές, παρά πρέπει ν' έχουνε γενικούς, βάσιμους, σταθερούς κανόνες και οι δυό.

H

ΟΙ ΦΑΝΑΤΙΚΟΙ

55.

Οι φημερίδες τους.

Βλέπετε πώς από τον καιρό του Ταξιδιού ως τώρα δεν άλλαξα πολύ. Δεν άλλαξε και τα βάζανά μου, γιατί κάμποσα υποθέτω πως έχω ακόμη να κούσω για την Απολογία. Μήπως δεν τ'άκούω και σήμερα; Όταν έβγαλα τη Ζωή κι Αγάπη, μια στιγμή φάνηκε σά να ήσυχασε ο τύπος ο άθηναιίκος και μου είπε όσα είδατε πιο άπάνω. Μα έκαμα ένα χοντρό λάθος, άφου δημοσίεψα το τελεφαίο μου το ρομάντζο· έτυχε να διαβάσω τους στίχους του Σουρή, να κάμω άρθρο, να κάμω φιλολογική μελέτη για το Σουρή και το Ρωμυρό του, να πω μέσα έννοείται και τη γνώμη μου, όχι τη γνώμη του τύπου του άθηναιίκου. Άμέσως ξέσπασε ο άτμος ο πόλεμος. Από τότες σωρό σωρό και καθεμέρα, ένω εξακολουθώ την Απο-

λογία, μου έρχονται οι φημερίδες από την Αθήνα. Τους επάινους τους αντιγράφω για τη Ζωή κι Αγάπη. Σωστό ν' αντιγράφω και τις όμορφες τις βρισιές, μήπως και χαθύνε κατόπι. τέτοια πολύτιμα ντοκουμέντα, που τ'α συνάζουμε για να καταλάβουνε οι στερνοί μας, σά λυθή το ζήτημα το τί μάς κόστισε. Μας κοστίζει να ξεφυλλίζουμε και τέτοιες φημερίδες. Μα τί να γίνει; Το κρίος! Μόνο να τις πιάσης κι άηδιάσεις. Άύσσα, λυσσα μονάχη. Άφρίσανε οι δυστυχισμένοι. Και γιατί; Άγαπας την Ελλάδα, θυσιάζεις για την Αλήθεια. Τόσο τους φτάνει, για να σε πούνε προδότη. Και τί άλλο δε σου λένε; Σου λένε πως είσαι τρελλός. — «Τα λοιπά θα σε είπη ο κ. Κατσαρής. Η δικαιοδοσία μου σταματά πρὸ της φρενολογικής επιστήμης: [=ma jurisdiction s'arrete... γαλλισμοί, όχι όμως από τους πιο φίνους] εις την όποιαν και μόνον δύναται το έργον αὐτῶν να καταταχθῇ» (Α. Βλάχος «ό κορυφαίος τῶν ελλήνων λογίων», Αθήναι, 27 Γενάρη 1905). Δεν μπορούνε να με διαβάσουνε· — ατώρα εις την ηλικίαν μου δεν είμπορώ να μάθω ξένας γλώσσας! (ό ίδιος, ίδ. φύλλο, ίδ. άρ.). Έχω κάτι περίεργες κι άχαμνές συνήθειες· α' Υπάρχουν υστερικοί, οι όποιοι φθάνουν μέχοι του να μασσουν κρύφα πράγματα και θύας, όπου δεν λέγονται, ούτε γράφονται. Έρωτήσαμε περί τούτου τους ιατρούς... «ή άμυνα τότε καθίσταται άνάγκη θεραπευτική άναγομένη εις την θρησκευτικήν της κοινής εξεγέρσεως και διαμαρτυρίας» (χωρίς ύπαγραφή, μα πιθανό ν' είναι και τ'α δυό του κ. ΠωΠ, Αθήναι 26 Γενάρη, 1905). Καταστρέφουμε τη γλώσσα· «Την γνώμην των, λέγετε, έχουνιν οι καταστρέφοντες το άριστούργημα της ανθρωπίνης διαπαικής, την ελληνικήν γλώσσαν [το άριστούργημα που γράφουνε οι φημερίδες τους];... εις — εχληματίαι καθ' όν το μέγα της συνειδήσεως δικαστήριον [ξενισμός] ήθελεν άποδοστή βεβαίως, εάν διεβλεπέ που τον κίνδυνον. Κίνδυνος όμως δεν υπάρχει... ό; έχθροι είνε άνίσχυροι» (Παγανίλης «ό διαπρεπής των «Αθηνών» συνεργάτης»· ίδ. φ., ίδ. άρ.). Καταστρέφουμε το έθνος. — «Οι έχθροι ήμών προσπαθούν να μάς χωρίσωσιν από των αρχαίων Ελλήνων, να εξυπηρετήσωσι τους σκοπούς των Πανσλαβιστών, ολίγους φρουάτωσι [αί! θα πη πως κάτι νουώθουν κι άφτα από τ'έχθρη] κατά της καθαρευούσης» (Π. Κανελλίδης, «ό παλαιμάχος των «Καιρών» διευθυντής», Αθήναι 28 Γενάρη 1905). «Ας αφήσουμε πια και κάτι άποπούς Σπαντώνδες. De minimis praeter non curari» (Αθήναι, 29—30 Γενάρη 1905). Τι είμαστε και τί δουλειά κάνουμε; — «Η μαλλιαροσύνη είνε νόσημα υπαγόμενον ουχι εις την γλωσσολογίαν αλλά εις την φρενολογίαν, πολύ κακά δε εκάματε ν' άπευθυνθήτε και εις τους ειδικούς ιατρούς... Ο γενάρχης αὐτῶν, ό όποιος κατ' έμέ δέν είνε ό Α ή ό Β αλλά ό περιφημος εκείνος όνος του μύθου ό όποιος έφόρεσε την λεοντήν δια να περάση ως λέων...» (Ι. Δαμβέργης, «ό σοβαρώτερος τῶν εύφυσολόγων, ό ρυθμίζων και τ'α ελάχιστα πράγματα, ό άφοσιωθείς από καιρού ήδη εις την ύπέρ των Πατρίων Αμυναν», Αθήναι 3 Φλεβάρη, 1905). «Μόνον ή σάτυρα έπρεπε να άσχηληθῇ περί αὐτῶν... Αὐτοί οι κύριοι, άλλο δέν έγύρευαν παρά να γνωσθῇ εις Αγγλίαν και Γαλλίαν, ότι λαμβάνονται και ένταῦθα ύπ' όψιν. Και τούτο, διότι έχουν εκ της τριαύτης διαφημίσεως ύλικόν συμφέρον, όπερ είναι και το ουσίωδες δι' αὐτούς... Άνευ περγαμνηνῶν δέν άμείλουν την άγελάδα!... Άκόμη και ή γνώμη του κ. Μιταυτοῦ μου φαίνεται πως ήτο περιττή, διότι οι άνθρωποι αὐτοί δέν πά-

σχουν, είναι άπλώς συμφεροντολόγοι, μηδ' αὐτοῦ του Ψυχάρη εξαίρουμένου, όστις κατορθώνει με την κουβέντα που γίνεται εδώ να περνά εις το Παρίσι για γλωσσολόγος εις βάρος του Γαλλικοῦ Ταμείου! Αλλά φαίνεται πως εδώ ήρχισαν να τον συχαίνωνται και πρώτος ό φίλτατος Ζαχαρίας Παπαντωνίου μου έλεγε προχθές, πως πράγματι είναι μωρός ό εν Γαλλία γλωσσολόγος, μα μια και βρέθηκε μεταξύ των δέν μπορούν να τον άποκηρύξουν, διότι μαζί μ' αὐτόν θα έπερνε κι άλλους πολλούς το σχέδιον!...» (Νικ. Αλτκρης, «ό πνεύθυμος και γελαστικώτατος κωμωδιογράφος όμιλεί σήμερα με την ιδιάζουσαν αὐτῷ χάριν». (Αθήναι 6 Φλεβάρη 1905). — «Ο Ψυχάρης έντελώς ξένος με την ελληνικήν γλώσσαν. Διὰτί παρωδεί και γελοιογραφεί το δημώδες ιδίωμα... Ο άνθρωπος είναι ξένος πρὸς την γλώσσαν... Του λείπει το γλωσσικόν αίσθημα. Συλλαμβάνει τας ιδέας με το γαλλικόν ένδυμα. Έπομένως γράφων μεταφράζει ή μάλλον θεματογραφεί... Κατά την αὐτήν στρεβλωτικήν φόρμαν θα σχηματίση αὐριαν το καθεστῶτο εκ του καθεστῶτος, όπως άλλοτε μάς συνεβούλευσε, να λέγωμεν: ό Παρθενός και όχι τουλάχιστον, ως το λέγει ό λαός, ό Παρθενώνας [είδαμε πιο άπάνω, πως το λέει ό λαός]. . . Το άστειόν γλωσσάριον του Ψυχάρη. . . Η γλώσσα αὐτή, ή βιαίως και άσπλάχνως προσαρμολομένη εις το τυπικόν του Ψυχάρη, είναι ψευδής και άψυχος. . .» (Σκότος κ;» Αθήναι, 8 Φλεβάρη 1905). — «Τό άστυγμα, με το όποιον εργάζεται δια την δημοτικήν ό Ψυχάρης; και ό Πάλλης, το θεωρώ έντελώς αντίθετον πρὸς την ελευθερίαν που πρέπει να έχη ένας τέτοιος άγών, αὐταρχικόν, έξω από το αίσθημα και την αλήθειαν, σύστημα που κάμνει μάταιον όλον τον ελληκρινή του και βαρύν άγώνα» (Ζ. Παπαντωνίου, ίδ. φ., ίδ. άρ.). — «Η λογική των αριθμῶν. . . Ο λεγόμενος μαλλιαρισμός δεν είνε τίποτε άλλο ειμή μία προδοτική σπείρα, της όποιας ό σκοπός είνε ή δια της γλώσσης διάσπασις του γένους», δίνει μάλιστα την άπόδειξη, και «Εδώ, κύριε, χύνεται χουσός, επειδή το επιδιωκόμενον άποτέλεσμα είνε προφανώς [θεϊο πρᾶμα] ένα τέτοιο επίβλημα, σά δέν ξέρεις για τί πράματα μιλήεις] ή καταστροφή της έθνικής μας γλώσσης, του μόνου συγκολλητικῶν μέσου του Ελληνισμοῦ ολοκλήρου, και καταλήγομεν εις το τρομερόν συμπέρασμα ότι ή σπείρα των Μαλλιαρῶν είνε μία άντεθνική έταιρία... σήματις δέ ό Ελληνισμός, ό πατριωτικός... ός διεγερθῇ και με μιάν χεῖρα ός ξεμαλλιάσῃ τας άκτενίστους και πιναράς κεφαλάς, αἰτινας άποτελοῦν την βάση και τον πυρήνα της άντεθνικής σπείρας των.» (Π. Νικ. Δικηγόρος, Έσπερινή, 2 Φλεβάρη 1905).

(Ακολουθεῖ).

ΛΑΘΟΣ

Στο φύλλο της περασμένης Κυριακής, σελ. 9, στήλ. 2 και 3 έμεινε κάπιο οπουδαιο τυπογραφικό λάθος που πρέπει να διορθωθεί. Δηλ. ό Malherbe δηλ. τυπώθηκε Macherle.

ΨΥΧΑΡΗΣ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ ΕΚΔΟΣΗ Β.

Βγήκε και πουλιέται στο Βιβλιοπωλείο της «Εστίας» δραχ. 4.